
ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

УДК 94(477):323.1 “1900/1914”

ГУЛА Р.В.

РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕЇ В РОСІЙСЬКІЙ ТА АВСТРО-УГОРСЬКІЙ ІМПЕРІЯХ ТА ЇЇ АНАЛІЗ НА СТОРІНКАХ ВИДАННЯ “КИЄВЛЯНИН” У 1900 – 1914 рр.

Проаналізовано роль і місце газети “Киевлянин” у пропаганді охоронної ідеології та її ключового аспекту – монархізму. Розкриті основні напрямки видавничої політики з національного питання та взаємовідносин з українським суспільно-політичним рухом.

Ключові слова: суспільно-політичний рух в Україні, національне питання, охоронна ідеологія.

Актуальність визначення ідеї державного будівництва для Української держави протягом майже двадцяти років займає основне місце у науковій діяльності історико-філософського напрямку. Досвід минулих століть у зародженні, розвитку та функціонуванні української національної ідеї слугує для сучасних дослідників джерелом розробки концептуальних положень щодо її вдосконалення з урахуванням реалій сьогодення.

Автор, користуючись архівними джерелами та сучасними історичними дослідженнями, *метою статті* вважає висвітлення особливостей формування української національної ідеї на теренах Російської та Австро-Угорської імперій у трактуванні видання “Киевлянин”.

З-поміж видань монархічної спрямованості газета “Киевлянин” займала особливе місце. Мабуть, з усіх друкованих видань імперської Росії саме цей орган відстоював найбільш ортодоксальні позиції у захисті принципів самодержавства.

Гула Руслан Володимирович, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри гуманітарних наук, Академія сухопутних військ імені гетьмана Петра Сагайдачного, м. Львів.

© Гула Р.В., 2010

“Киевлянин” – реакційно-монархічна газета, що виходила в Києві з 1863 по 1919 рр. Видання було субсидоване царським урядом, відображало інтереси російських поміщиків в Україні. Перервана в січні 1918 р. видавнича діяльність “Киевлянина” була відновлена після того, як збройні сили Півдня Росії у серпні–грудні 1919 р. окупували Київ.

Засновником газети був відомий російський історик В.Я. Шульгін. З 1878 р. редактором “Киевлянина” став професор Київського університету Святого Володимира Д.І. Піхно (1853–1913). У зв’язку з призначенням Д.І. Піхно членом Державної ради Російської імперії редактором газети в період із 3 травня 1907 по 28 вересня 1913 рр. був професор Київського університету Святого Володимира М.М. Ващенко-Захарченко.

Реально ж у період з 1907 по 1913 рр. редакторську політику видання здійснював В.В. Шульгін, який офіційно очолив редакцію у 1913 р. разом з П.В. Могілевською.

В.В. Шульгін (1878–1976) – складна та яскрава особистість, в долі якого відображені всі парадокси історії Росії першої половини ХХ сторіччя. Він найбільш твердо відстоював постулати монархістської ідеології, у 1917 р. разом з В. Гучковим та військовим керівництвом фронтів прийняв зречення від престолу Миколи II. Ратуючи за відродження монархії, стояв біля джерел створення Добровольчої армії Л. Корнілова, яка формувалася на республіканських ідеологічних засадах. Ортодоксальний антисеміт, як редактор “Киевлянина”, зайняв несподівану для монархістів позицію захисту М. Бейліса в сумнозвісному судовому процесі у 1913 р. Послідовний антикомуніст наприкінці життя визнав роль більшовиків у створенні нової держави, і навіть на ХХІІ з’їзді КППРС був обраний його учасником.

У період 1900 – 1913 рр. простежується еволюція в позиції редакції “Киевлянина” щодо української національної ідеї, яка сформувався на початку ХХ сторіччя як сукупність теоретичного обґрунтування і практичного здійснення української державності, історичної, політичної, економічної і культурної форм розвитку українського народу у взаємодії з іншими націями і народностями на основі розв’язання національного питання. Видання вкрай негативно ставилося навіть до самої спроби розглядати це питання.

Вважаючи Україну (за класифікацією “Киевлянина” – Південно-Західний край) безумовно частиною Російської імперії і не відносячи її до національних околиць, виходячи із постулату ідеології монархізму про єдність російського, малоросійського та білоруського народів, “Киевлянин” із надзвичайним здивуванням відреагував на перший вияв того, що він назвав “якісь українські інтереси” [4, 1]. І далі видання займало жорстку позицію з питань будь-яких проявів “українського сепаратизму”.

Упродовж 1900 – 1914 рр. “Киевлянин” основним напрямом критики “українофільства” та “українства” вибрав:

- обґрунтування історичної неспроможності існування українського народу, що має свої національні особливості розвитку;

- боротьбу зі спробами впровадження української мови і культури в освітній сфері у будь-яких формах;

- доведення теоретичної необґрунтованості політичних програм партій і рухів українофільської спрямованості.

Спочатку, з перших номерів, видання “Киевлянин” наголошувало на історичній належності Південно-Західного краю Росії [24, 1]. У першому десятиріччі ХХ століття зі зростанням національної самосвідомості, передусім самосвідомості польського народу і претензій останнього на незалежний національно-державний устрій та терени України, знову постає питання про історичну належність Південно-Західного краю. “Що таке Південно-Західний край? Це російський край чи польський?.. Історія на це питання дає відповідь: це край споконвічно докорінно російський” [11, 2]. З цим твердженням, однак, були не згодні поляки. Член польського Сейму граф Ростворовський відверто казав: “Ми не можемо відмовитися від Малоросії, бо ми дуже багато вклали в неї роботи... велика частина нашої історії розгорталася саме в Малоросії” [5, 2]. О. Волинець у статті “Польський визвольний рух” прогнозував, що “автономія... закладена в царстві Польському повинна поступово залучити в свій склад Литву, Білорусію, Малоросію” [5, 2]. Основою польських домагань була відома теорія Духінського про спільність походження українців і поляків та відмінність щодо походження великоросів.

Характерно, що “Киевлянин” у суперечці про історичну належність Південно-Західного краю ніколи не розглядав

тезу про те, що цей край український, і лише у 1905 р. після пропагандистської роботи української преси, видання стало активно боротися зі спробами “автономії” України. Основою для цього була теорія єдності російського народу. “Всім давним-давно відомо, що ніякого українського народу як самобутньої слов’янської гілки не існує, а існує єдиний російський народ, який являє собою три етнографічні різновиди: великоруський, малоруський і білоруський. Представники всіх трьох російських народностей протягом всієї історії називають себе тільки росіянами, а мову – тільки російською” [19, 1].

Отже, “українців тут немає! Україна і “українці” – це термін радше географічний і політичний, і аж ніяк не антропологічний чи етнічний” [19, 1]. “Самобутній український народ – фікція”, – стверджує видання [19, 1] та думки представників “сучасної української науки” обґрунтувати цю тезу “абсолютно безпідставні та ні для кого не переконливі” [19, 1]. Далі “Києвлянин” наводить зразки аргументації українофілів.

“Дарма новітні українські вчені намагаються довести, що малоруська народність... за особливостями мови й іншими етнографічними рисами займає в слов’янській сім’ї народів окреме від великоросів місце,... що вона споконвічно жила своїм особливим історичним життям... – їх аргументи не матимуть жодної ваги в очах людей... знайомих з історією Росії і слов’янства” [19, 1].

Однак, ці твердження “Києвлянина” активно заперечувала українська преса. Наприклад, “Рада”, критикуючи підходи офіційної історичної науки до історії України, наголошувала: “В офіційну схему російської історії... включено українську історію у вигляді відрубаних шматків потрібних для прояснення історії Російської держави... В результаті історія наша являє собою якийсь шматок, який виступає на сцену, на думку одних, у чотирнадцятому–п’ятнадцятому, а інших – шістнадцятому–сімнадцятому століттях” [7, 2].

“Києвлянин”, оцінюючи історію Південно-Західного краю з монархічних позицій, заперечує наявність будь-якої самостійної української історичної науки. “Нехай професор Грушевський – майбутній президент української республіки, як називає його львівський “Галичанин” (№ 30), – пише на зовсім новоукладеній, або “українсько-російській” мові

десятками товсті томи і малі брошури... розшукуючи початок “українського народу” в доісторичну пору, вважає князів Володимира Святого і Ярослава Мудрого справжніми “українцями”, бачить у “Початковому літописі” і “Слові о полку Ігоревім” пам’ятки “української мови”, а в “Руській правді” – пам’ятку “українського права”, ... – всім цим і подібним вигадано-науковим твердженням ніхто, крім завзятих прихильників “українства”, не повірить” [21, 1].

Заочна полеміка “Києвлянина” і українофілів щодо питання про “самобутній український народ” відрізнялася жорсткістю оцінок історичних подій і постатей.

Передусім, це звичайно, оцінка Переяславської Ради й особистості Б. Хмельницького. Якщо “Києвлянин” наполягає, що “нас, хохлів, ніхто не підкоряв Москві, самі добровільно пішли в усвідомленні величі великого союзу з російським народом”, що “гетьман Хмельницький дивився на себе і на своїх як істинно носіїв російських засад” [19, 1], то Д. Дорошенко оцінює роль Хмельницького як постаті, яка обрала “єдиний шлях потонути в московському морі, втратити своє національне обличчя під натиском його державно-централістичної сили” [7, 2].

Особливим було ставлення видання і до питання про статус та функціонування української мови. Бурхливий розвиток української періодики, культури після царського маніфесту 1905 року засвідчили реакцію на заборонні заходи самодержавства у другій половині XIX ст. – Валувський циркуляр та Емський акт. Монархісти правильно оцінювали причину підйому національної самосвідомості української інтелігенції в роки першої російської революції. “Уряд... своїми заборонними заходами щодо малоросійської мови, літератури, театру і спричинив сепаратистський рух” [10, 11–12].

Особливу увагу “Києвлянина” привернули спроби української інтелігенції впровадити українську мову в університетах Південного Заходу Росії. Монархісти розуміли, що створення україномовних кафедр у Харківському, Одеському та Київському університетах завдасть серйозного удару по “стовпах самодержавства”. “Києвлянин” справедливо вважав, що “основна мета сучасного українського руху... – здобуття “автономії” для України, а першим кроком для

цього визнається згідно з умовами моменту заснування “українських кафедр” у трьох південних університетах” [14, 1].

Висунення цих вимог українофілами ґрунтувалося на студентському революційному русі, який ставив перед собою завдання, “щоб засновано було з викладанням українською мовою оці кафедри: української мови, історії України і кафедру українського права та дослідження економічних відносин в Україні, а взагалі українське студентство вимагає українізації всієї школи в Україні” [20, 2].

Вимоги українізації освіти не обмежувалися лише створенням кафедр. Формою загального проведення навчання українською мовою, на думку української інтелігенції, повинні стати і народні університети, які “можуть покласти початок у велику справу національної освіти,... а ввівши у програму спеціальні курси з українознавства,... вони багато допоможуть, щоб пробудити інтерес до окремих галузей українознавства, і таким чином будуть допомагати розвитку національної науки” [8, 2].

Загалом, правильно прогнозуючи перспективи розвитку української національної ідеї, вводячи в ужиток мову і культуру, “Киевлянин” був переконаний, що немає потреби впроваджувати “українські” кафедри, викладати “українською” мовою в університетах та в інших навчальних закладах [19, 1].

Категоричність висновку “Киевлянина” ґрунтується на положеннях офіційної лінгвістичної науки. Наприклад, Ф. Булгарін вважав українську мову наріччям російської [3, 272–273]. Відомий російський мовознавець О. Соболевський вбачав відмінність великоруського та малоруського “говорів”, утім вважав їх діалектичними [17, 2]. Російський лінгвіст І. Сікорський взагалі стверджував, що “російська і українська мови це не дві мови, а одна”. Причому аргументація ґрунтувалася на тезі: “дві паралельні мови, різні за фонетикою, але тотожні за духом” [16, 12].

Зрештою, в оцінці цього вузькоспеціалізованого питання безсумнівна присутність і політичного аспекту. Аналізуючи теоретичні основи українофільства, О. Стороженко в доповіді “Сенс та значення українофільства” на засіданні

Київського клубу російських націоналістів виокремив постулати про особливості російського й українського народів – наявність мови, характеру, які виражені в державному устрої. “Російський народ створив самодержавний лад, усунувши себе від державного управління, а українці у своїй основі – демократи”. І цікавий висновок: “з цієї теорії випливало, що не так важна мова, як усвідомлення того, що український народ задовольняє останні погляди Заходу на державний устрій” [15, 139]. Отже, монархісти загалом правильно пов’язували питання історії та мови з розвитком безпосередньо українських політичних рухів і партій в Російській та Австро-Угорській імперіях.

У своїй видавничій діяльності “Києвлянин” штучно розділяв український соціально-політичний рух на “українофільський” та “український”.

Під поняттям “українофільський рух” видання розуміло здебільшого культурно-просвітницьку діяльність української інтелігенції. Завдання українофільства в 60-х рр. XIX ст. сформулював М. Драгоманов: “український народ з його національністю не може складати виняток, ось чому і для нього повинен бути час відродження”. Тому в 1860 р. “з досить великою силою виявився напрям, який потім у нас був названий “українофільством”, де основною метою було прагнення до вивчення минулого та народності України і бажання відобразити українське життя українською мовою” [9, 447]. Цей період “сентиментальних “українофілів” (за класифікацією видання) [18, 2] закінчився на початку першої російської революції.

Перехід українофілів у поняття “новітні українці” почав здійснюватися з 1905 р., коли попри вимоги українофілів щодо мови, культури, освіти дедалі виразніше стали лунати політичні мотиви. Теоретики монархізму в цей період приділяли велику увагу українській національній ідеї, вивчали причини її виникнення та її соціальну базу в Україні. Так, Г. Євреїнов стверджує, що головною причиною відродження української національної свідомості стало те, що царський уряд допустився суттєвих помилок у впровадженні національної політики. Проводилася “штучна русифікація невмілими, грубими, образливими для національного або релігійного почуття засобами” [10, 11]. Не дивно, що вже до 1911 року “національна ідея розрослася

та досягла такого напруження, що почала загрожувати цілісності самої держави” [10, 12]. Підтвердженням цього є телеграма загальних зборів Клубу російських націоналістів у Міністерство внутрішніх справ, у якій акцентується увага на тому, що “на території всієї Південної Росії ведеться пропаганда ідей українського сепаратизму, численні агітатори всіма способами доводять, що малороси – це абсолютно особливий народ, який повинен мати самостійне існування як культурно-національне, так і політичне” [15, 130]. Проте деякі монархічні публіцисти, зокрема В.В. Шульгін, визнавали те, що українська ідея має своє право на існування. “Українська ідея... зупинила “зварювання” південноросійських та північноросійських особливостей в єдину російськість... І міне, можливо, багато часу, поки обидві половини Росії визнають свої культури... підпорядкованими, тоді, взявши їх за основу, вони будуть продовжувати пряжу єдиної загальноросійської тканини” [23, 42]. Але цей, навіть половинчастий підхід до проблеми розуміння української національної ідеї викликав у монархістів категоричне несприйняття. Вони вважали, що “сепаратизму й мирному завоюванню Росії з боку інших народів ми повинні протиставити сильний національний масовий рух” [2, 8].

Ідеологічну підтримку цього руху, на думку прихильників царизму, мала забезпечити преса, де авангардні позиції із захисту монархічних ідеалів займав “Киевлянин”. Причому, на первинному етапі “Киевлянин” навіть не обтяжував себе аргументацією у полеміці з виданнями української ліберальної преси. Свідченням цього є коментар публікації в лубенському “Хліборобі” статті “З'їзд поневолених народів”. “Киевлянин” розкриває вимоги заходу, “щоб кожний народ своїми справами розпоряджався” [1, 1], жодним чином їх не коментує, маючи на увазі безглуздість й абсурдність вимог автономії.

Аналогічний підхід “Киевлянин” застосував також, оцінюючи політичну програму УРП. Спираючись на публікацію програми в катеринославському “Придніпровському краї”, “Киевлянин” тільки посилається на тезу партії, що “загальноросійська держава повинна складатися з союзу держав, обласних держав” [22, 2].

Згодом це видання стало серйозніше ставитися до питання про автономію України. Заперечуючи спочатку саму ідею української автономії, газета визнає факт поширення цієї ідеї, яка може призвести до втрати держави. Особливу стурбованість видання викликало створення у Державній думі фракції “Українська громада”, яка в газеті “Рідна справа” оприлюднила свою програму, де на перше місце поставила питання “визнання автономії для своєї країни” [18, 2].

Трибуною для пропаганди ідеї “автономії України”, на думку “Киевлянина”, були “Український науковий вісник”, “Український вісник”, “Україна”, “Рада”, “Хлібороб”, у яких “власне і розвиваються та подаються у різних варіантах думки про самостійну Україну, які протягом останніх років старанно розповсюджуються в зарубіжній Русі на сторінках галицької преси” [18, 2].

Видання постійно аналізувало хід розвитку громадської думки і політичної діяльності в Галичині та Буковині. Особливий інтерес до цієї проблематики “Киевлянин” проявив у 1907–1913 рр. Це було спричинено наслідками першої російської революції, переважного значення в ній національно-визвольного руху, розумінням важливості регіону як центру зародження та розвитку української національної ідеї, протистоянням Росії та Австро-Угорщини, як представників різних військово-політичних блоків Антанти і Троїстого Союзу, захистом “росіян” за кордоном, наявністю демократичних тенденцій в Австро-Угорщині та їх впливом на розвиток національно-визвольного руху.

Виходячи з цього, “Киевлянин” у своїй видавничій діяльності акцентує увагу на критиці теорії про відсутність єдності галичан та українців, зв’язку українського суспільно-політичного руху з державними структурами Австро-Угорщини і міжнародним єврейством, захистом слов’ян у Галичині та Буковині.

Видавнича політика газети чітко визначала два аспекти політичних подій у Галичині та Буковині: політичний та національно-етнографічний.

Під політичним аспектом видання розуміло питання зародження та функціонування політичних партій, а також

парламентські вибори та діяльність парламенту Австро-Угорщини у “слов'янському питанні”. Національно-етнографічним аспектом видання вважало питання української мови та культури зважаючи на те, що ці аспекти у виданні дуже тісно переплітаються. “Киевлянин” так оцінює політичну сферу життя суспільства в регіоні: “дві головні партії, що борються між собою, переслідуючи у своїй діяльності настільки різні політичні й культурні прагнення, що жодна угода між ними неможлива. Одна партія, яка іменує себе “українською”, сповідує повну національну самостійність і самобутність українського народу і вважає чужим для нього всю російську літературну мову і всю російську освіченість. Інша партія привласнила собі ім'я “російсько-народної”, всіма силами відстоює у житті та пресі ідею національної та культурної єдності всіх гілок російського народу” [12, 2]. Видання не дає повної характеристики назв політичних партій. Водночас можна припустити, що цими формуваннями були, з одного боку, Російсько-українська радикальна партія, Національно-демократична партія, а з іншого – москвофільський рух, зокрема “Суспільство ім. М. Каховського”.

У подальшому “Киевлянин” поширив складові своєї “класифікації” політичного руху, особливо через призму виборів в Австро-Угорщині. “У Галичині в даний момент передусім борються за перемогу в парламенті три національності: поляки, русини, євреї. Русини розділені на три групи: українців, або народників, стародруків, русофілів та радикалів, що діяли з польськими соціал-демократами” [6, 1].

Під “українцями” “Киевлянин”, імовірно, мав на увазі національно-демократичну партію І. Франка, Є. Левицького. Русофілами видання називає москвофільський рух Б. Дідичького, В. Поцанського, Д. Маркова, а до радикалів відносить політичні сили в особі К. Трильовського.

Окремо розглядалися питання польського та австрійського впливу на політичну діяльність “українців” в Галичині та Південно-Західному краї. Показова у цьому сенсі стаття “Мудрий лях по шкоди” (назва російською мовою збережена – *авт.*), в якій йдеться про відкриту підтримку австрійським урядом українофільського руху у “створенні української літератури, яка вважається чудовим

засобом відчуження Галичини від Росії”. Як висновок – “галицьке звитяжне українство повинно служити поштовхом для малоруського населення Росії, повинно всіляко підтримувати в Росії “український сепаратизм” та створювати великі ускладнення для російського уряду у себе вдома” [13, 2].

Згодом, звертаючись до теми протиборства двох течій у суспільно-політичному житті Галичини, в статті “Русифікація Галицької Русі” “Киевлянин” констатує те, що спроба створити будь-який впливовий політичний рух національного забарвлення в Галичині, на думку видання, була невдалою”. Якщо ж “українство” не може цілком підпорядкувати своїм тенденціям тримільйонне російське населення Галичини, то відбувається це... через те, що саме по собі українство являє собою фантом, який не спирається на народне підґрунтя і тому не має державного значення і державного майбутнього” [6, 2]. Аналогічний висновок видання робить стосовно стану та перспектив українського національно-визвольного руху у Південно-Західному краї. “Українофільство являє собою явище в таке ж шкідливе, як і безпідставне,... ніхто не стане запечувати того, що наше українство тягне жалюгідне існування” [6, 2].

Задля справедливості слід зазначити, що негативне ставлення до українського суспільно-політичного руху було деякою мірою властиве буквально всім колам політичного суспільства Росії.

Висновки. Отже, політичні процеси, що сприяли розвитку та поширенню складових української національної ідеї, ґрунтувалися на об’єктивних історичних процесах формування української нації як самостійного носія історичних, культурно-лінгвістичних та етнографічних засад. “Киевлянин” правильно розумів загрозу державно-територіального устрою імперії з боку українського суспільно-політичного руху.

Український суспільно-політичний рух, підготувавши для своєї діяльності підґрунтя у вищевказаних напрямках, сформував партії та рухи і визначив свою головну політичну мету – створення федеративної держави з подальшим отриманням державної незалежності.

1. *Александровский В.* Заметки / В. Александровский // Киевлянин. – 1905. – № 339. – С. 1.
2. *Балясный М.* Чего ждать от русского национализма / М. Балясный. – Спб.: Летописец, 1911. – 39 с.
3. *Булгарин Ф.* Россия в историческом, статистическом, географическом и литературном отношениях / Ф. Булгарин. – Спб.: Тип. И. Смердина, 1837. – 411 с.
4. *Волынец А.* Заметки / А. Волынец // Киевлянин. – 1905. – № 312. – С. 1.
5. *Волынец А.* Польское освободительное движение / А. Волынец // Киевлянин. – 1906. – № 123. – С. 2.
6. *Волынец А.* Русификация Галицкой Руси / А. Волынец // Киевлянин. – 1913. – № 248. – С. 1.
7. *Дорошенко Д.* Без назви / Д. Дорошенко // Рада. – 1906. – № 45. – С. 2.
8. *Дорошенко Д.* Українська школа / Д. Дорошенко // Рада. – 1906. – № 27. – С. 2.
9. *Драгоманов М.П.* Вибране / М.П. Драгоманов – К.: Либідь, 1991. – 688 с.
10. *Евреинов Г.А.* Национальные вопросы на инородческих окраинах России: Схема политической программы / Г.А. Евреинов – Спб.: Гос.типография, 1908. – 130 с.
11. *Савенко А.* Заметки / А. Савенко // Киевлянин. – 1906. – № 298. – С. 2.
12. *Савенко А.* Заметки / А. Савенко // Киевлянин. – 1907. – № 188. – С. 2.
13. *Савенко А.* Мудрий лях по шкоди / А. Савенко // Киевлянин. – 1907. – № 92. – С. 2.
14. *Савенко А.* Украинские автономии / А. Савенко // Киевлянин. – 1905. – № 341. – С. 1.
15. Сборник клуба русских националистов. – К.: Гос.типография, 1913. – 420 с.
16. *Сикорский И.И.* Русские и украинцы. Главы из этнографического катехизиса / И.И. Сикорский. – К.: Витязь, 1913. – 56 с.
17. *Соболевский А.И.* Лекции по истории русского языка / А.И. Соболевский. – М.: Тип. Московского ун-та, 1907. – 396 с.
18. *Тихомиров Н.* Заметки / Н. Тихомиров // Киевлянин. – 1907. – № 159. – С. 2.
19. *Тихомиров Н.* Заметки / Н. Тихомиров // Киевлянин. – 1907. – № 170. – С. 1.
20. *Шульгин В.В.* Заметки / В.В. Шульгин // Киевлянин. – 1905. – № 309. – С. 2.
21. *Шульгин В.В.* Заметки / В.В. Шульгин // Киевлянин. – 1905. – № 344. – С. 1.
22. *Шульгин В.В.* Заметки / В.В. Шульгин // Киевлянин. – 1907. – № 17. – С. 1.
23. *Шульгин В.В.* Что нам в них не нравится / В.В. Шульгин. – М.: Хорс, 1992. – 287 с.
24. *Шульгин В.Я.* Слово редактора / В.Я. Шульгин // Киевлянин. – 1863. – № 1. – С. 1.

Надійшла до редколегії 9.10.2010 р.

Рецензент: *Ю.Ю. Сливка*, доктор історичних наук,
професор, Львівська державна фінансова академія,
м. Львів

Гула Р.В.

**РАЗВИТИЕ УКРАИНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ В РОССИЙСКОЙ
И АВСТРО-ВЕНГЕРСКОЙ ИМПЕРИЯХ И ЕЕ АНАЛИЗ НА СТРАНИЦАХ
ИЗДАНИЯ “КИЕВЛЯНИН” В 1900 – 1914 гг.**

Проанализировано роль и место газеты “Киевлянин” в пропаганде охранительной идеологии и ее ключевого аспекта – монархизма. Раскрыты основные направления издательской политики по национальному вопросу и взаимоотношений с украинским общественно-политическим движением.

Ключевые слова: общественно-политическое движение в Украине, национальный вопрос, охранительная идеология.

Hula R.

**THE DEVELOPMENT OF UKRAINIAN NATIONAL IDEA IN RUSSIAN
AND AUSTRIAN-HUNGARY EMPIRE AND DESCRIBING OF THIS
QUESTION IN THE NEWSPAPER “KIEVLIANIN” IN 1900 – 1914**

The see analyzed place and role newspaper “Kievlianin” in propagation safe ideology and her element – monarchism. Opened general directions publish activity describing the policy of national question, relations with Ukraine social movement.

Key words: Ukraine social political movement, national question, safe ideology.